

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CƏNUB-ŞƏRQ BÖLGƏSİNDƏ SƏNAYENİN İNKİŞAFI TARİXİNDƏN (2003-2018-Cİ İLLƏR)

Emin Məlikov

Lənkəran Dövlət Universiteti, Lənkəran, Azərbaycan

e-mail: eminmelikov79@gmail.com

Xülasə. Məqalə 2003-2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Cənub-Şərqlə bölgəsində sənayenin inkişafına həsr edilmişdir. Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu iqtisadi siyasət ölkəmizin Cənub-şərqlə bölgəsində sənayenin inkişafına şərait yaratmışdır. Bu dövrdə həyata keçirilən Dövlət Proqramlarına əsasən bölgədə yeni emal müəssisələri yaradılmış, sənaye sahələrinin inkişafı sürətləndirilmişdir. Yeni yaradılan zavodlar iş yerlərinin açılmasına, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşmasına kömək etmişdir. Məqalədə müəllif tərəfindən statistik mətəallardan istifadə edilərək bölgədə sənayenin inkişafı öyrənilmişdir. Tədqiqat zamanı nəticəyə gəlinmişdir ki, bölgənin kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə istehsalına baxmayaraq Lənkəran, Masallı, Astara və Cəlilabad inzibati rayonları ərazisində sənaye məhsulları istehsal edən emal zavodları yaradılmışdır. 2018-ci ildə bölgə üzrə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrin sayı 96-ya, sənaye məhsulunda qeyri - dövlət sektorunun xüsusi çəkisi 70,9 faiz, hazır məhsul ehtiyatının ilin axırına qalığı 30046,9 min manat olmuşdur.

Açar sözlər: Azərbaycan Respublikası, Cənub-şərqlə bölgəsi, Lənkəran, Masallı, Astara

Giriş

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2003-cü il 24 noyabr tarixli “Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi tədbirləri haqqında” Fərmanı ölkənin inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirmişdir. Ölkədə həyata keçirilən Dövlət Proqramlarına uyğun olaraq regionlarda yeni emal müəssisələri yaradılmış sənaye sahələri inkişaf etmişdir. Dövlət Proqramlarında nəzərdə tutulmuş tədbirlərdə hər bir bölgənin iqtisadi imkanları nəzərə alınmaqla prioritet sahələrin inkişafı nəzərdə tutulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 2004-cü il 11 fevral tarixli “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004-2008-ci illər)” təsdiq edilməsi haqqında Fərmanı respublikanın Cənub-şərqlə bölgəsində sənayenin inkişafını sürətləndirdi. Regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramları bölgədə sənayenin inkişafına əsas təsir göstərmişdir. Yeni emal müəssisələrinin yaradılması lahiyələri reallaşdırıldı.

Cənub-şərqlə bölgəsində sənayenin inkişafı

1990-cı illərin əvvəllərində bölgə sənayesi tənəzülə ugramış, müəssisələr fəaliyyətini dayandırmışdır. 1995-ci illə müqayisədə 2004-cü ildə bölgəsi üzrə sənayenin ümumi istehsal həcmi 7,2 dəfədən çox artmışdır. Bölgədə qida sənayesi istiqamətində əsaslı iş aparılmışdır. 2004-cü ildə Lənkəran rayonunda “Vita”, “Lənkəran-süd”, ASC, “Lüks”, “Çinar” və “Maz” müəssisələri yaradılmış burada burada konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz məhsulları istehsal edilmişdir. Yerli fermerlər istehsal etdikləri məhsulları istehsal müəssisələrinə təhvil verərək

bununla kənd təsərrüfatının inkişafına da şərait yaranmışdır. 2005-ci ilin birinci yarısında “Vita” MMC-ti tərəfindən 880 q dəmir bankalarda 83000 ədəd tomat pastası istehsal edilmişdir. “Çinar” emal və istehsal müəssisəsində 7400 ədəd qazlaşdırılmış su istehsal edilərək yerli bazara çıxarılmışdır. Rayonun “Digah tərəvəz”, “Real” MMC, “Optimal” və “Lənkəran konserv kombinatı” emal sənayesini genişləndirmiş və 9500 ton tərəvəz məhsulunu emal edərək bazara çıxarmışdır [5, 2005].

2005-ci il sentyabrın 9-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Yardımlı rayonunda ilk sənaye müəssisəsi olan “Xalça və tikiş” sexinin açılışını etmişdir. Müəssisədə bölgədə qədim xalq sənəti olan xalçaçılığın inkişafında mühüm rol oynayacaqdır. Yardımlı qəsəbəsinin “Yeni Yardımlı” yaşayış massivində salınmış Ticarət Mərkəzi sənaye malları istehsalı və satışı bölmələrindən ibarətdir. Yardımlı rayonunda yaradılan müəssisələr yeni iş yerlərinin yaradılmasına şərait yaratmış, rayon əhalisinin məşğulluğunu təmin etmişdir. Rayonda xalçaçılığın inkişaf etdirilməsi məqsədiylə “Caspian Fruit Co” MMC-i razılıq əldə olunmuşdur. Xalçaçılığın bərpa edilməsi bölgədə yüngül sənayenin inkişafı istiqamətində ən uğurlu addımlardan biridir. 2006-cı il avqustun 11-də “Palmalı” şirkətlər qrupu tərəfindən Lənkəran süd zavodu fəaliyyətə başlamışdır. Müasir standartlara uyğun qurulan zavodda 15 çeşiddə süd məhsulları istehsal edilmişdir. Günlük emal gücü 50 ton olan zavodun texniki avadanlığı Türkiyə və Almaniyadan gətirilmişdir. Rayonun ən böyük konserv emal müəssisəsi olan “Gilan” MMC-də il ərzində 110 ton məhsul istehsal edilmişdir. 2006-cı ildə rayonda “Xəzər balıq” MMM, “Kaspi” və “ABSK” müəssisələri tərəfindən balıq emalı həyata keçirilmişdir. Bu müəssisələr sənaye ovu və emalı ilə yanaşı balıqartırma zavodlarını nəre cinsli törədici balıqlarla da təmin etmişdir. 2006-cı ildə Lənkəran rayonunda balıq ovu və emalı sahəsində 5 özəl şirkət hüquqi şəxs qismində fəaliyyət göstərmişdir. Bu şirkətlər tərəfindən 2451,3 ton müxtəlif balıq məhsulları ovlanaraq emal edilmişdir [6, s.200]. Rayonda kürü emalı müəssisələri ilə yanaşı hislənmə və balıq unu hazırlayan zavodlar fəaliyyət göstərmişdir. Astara rayonunda sahibkar Osmanağa Qurbanov tərəfindən tərəvəz və sitrus meyvələri emal edən “Astara 1” və “Astara 2” zavodları fəaliyyətə başlamışdır. “Astara-1” zavodu Telman, Pensər, Siyəkəran, Kakalos, Şahağacı və “Astara 2” zavodu Maşxan, Ərçivan, Təngərüd, Supəribağ, Kijəbə, Səncərədi, Süvi, Kələdəhnə kəndlərini ərazisində yetişdirilən tərəvəz sitrus meyvələrini qəbul edərək emal edəcəkdir. Emal müəssisələri gün ərzində 300 ton tərəvəzi qəbul etmək imkanlarına malikdir. Zavod rəhbərliyi 30 fermer təşkilatlarına 150 milyon manat faizsiz kredit vermişdir [10]. 2006-cı il avqustun 11-də “AY-NT” MMC-tinə məxsus Lənkəran Tikiş fabriki istifadəyə verilmişdir. Fabrikdə idman geyimləri tikilir, sifarişlər qəbul olunur, etiketlər və emblemlər hazırlanır. Naxış toxumaq məqsədiylə fabrikdə yeni texnologiya quraşdırılmışdır. Burada istehsal olunan məhsul yerli bazarla yanaşı xaricə istehsal olunur. Müəssisədə 120 nəfər yerli sakin işlə təmin edilmişdir. 2007-ci ildə Lerik rayonunda sənətkarlığın inkişafı xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi məqsədiylə Almaniya Texniki Əməkdaşlıq Təşkilatı (GTZ) və iqtisadi inkişaf Nazirliyi ilə birgə “Sənətkarlığın inkişafı layihəsi” çərçivəsində bölgədə monitoring işləri aparılmışdır. Rayonun

Noda, Çayrud, Cəngəmيران və Singədulan kəndlərində “Azərxaçça” İstehsalat Birliyinin filiallarının açılması nəzərdə tutulmuşdur. “Azərxaçça” İstehsalat Birliyinin rayon filialının qəzalılı vəziyyətində olan binasının bərpaşılı üçün Nazirlər Kabinetinə müraciət olunmuşdur. Dövlət Proqramlarına uyğun olaraq bölgədə sənaye sahələrinin inkişafı istiqamətində tədbirlər həyata keçirilmiş və müsbət nəticə əldə edilmişdir. (bax.cədvəl № 1). Həyata keçirilən tədbirlər müsbət nəticəsini vermiş ölkə üzrə sənaye sektorunda istehsal olunan məhsul 21,8 milyard manat təşkil etmiş və 2008-ci ildə ümumi daxili məhsulun 57,4 faizinə bərabər olmuşdur [2, s.8].

Respublikanın cənub-şərq bölgəsi üzrə sənaye müəssisələrin sayı. Cədvəl № 1

Rayonlar	2004-cü il	2005-ci il	2006-ci il	2007-ci il	2008-ci il
Astara	10	11	11	8	8
Cəliləbad	8	8	8	7	8
Lerik	2	3	3	2	3
Lənkəran	40	38	41	48	42
Masallı	21	17	16	16	16
Yardımlı	1	1	1	1	2

Dövlət Proqramlarına uyğun olaraq bölgədə sənaye sahələrinin inkişafı istiqamətində tədbirlər həyata keçirilmiş və müsbət nəticə əldə edilmişdir. Əgər bölgə üzrə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrin sayı 2005-ci ildə 78 idisə, 2010-cu ildə bu rəqəm 92-yə çatmış, sənaye məhsulunun həcmi əvvəlki ilə müqayisədə 97,3 faiz artmışdır. Bölgə sənaye məhsulunun həcmi qeyri-dövlət sektorunun xüsusi çəkisi 2010-cu ildə 56,2 faiz, işçilərin orta sayı 3895 nəfər, orta aylıq əmək haqqı isə 212,5 manat olmuşdur. 2008-ci ildə bölgənin sənaye üzrə fəaliyyət göstərən müəssisələrin sayı Lənkəranda 42, Astarada 8, Lerikdə 3, Masallıda 16, Yardımlı və Cəliləbadda 8 olmuşdur (bax. cədvəl № 2). Müasir standartlara cavab verən “Nur-süd” MMC “Pal-süd” markası ilə süd məhsulları istehsal edir. 2011-ci ilin birinci rübündə müəsisədə 2 420 000 l süd məhsulları istehsal edilmişdir. Müəsisədə 10 çeşiddə məhsul istehsal olunur [3, 2011, siy. 1, vər. 97].

Respublikanın cənub-şərq bölgəsi üzrə sənayenin ümumi göstəriciləri. Cədvəl № 2

Fəaliyyət göstərən müəssisələrin sayı	2005-ci il	2006-cı il	2007-ci il	2008-ci il	2009-cu il	2010-cu il
	78	80	82	79	84	92
Sənaye məhsulunun həcmi (müvafiq) ilin qüvvədə olan faktiki qiymətləri ilə	18170	23513	34763	40983,0	42363,3	49510
Sənaye məhsulunun həcmi əvvəlki ilə nisbətən, faizlə	132,1	122,9	150,3	107,4	90,3	97,3
Sənaye məhsulunun həcmi qeyri-dövlət sektorunun xüsusi çəkisi, faizlə	70,2	50,4	54,8	49,7	53,7	56,2
İstehsal edilmiş hazır məhsulun ilin axırına qalığı, min manat	2839	1802	1240	1036	1922	2608
İşçilərin orta siyahı sayı	3069	3098	3134	3500	3153	3895
İşçilərin orta aylıq əmək haqqı	63,3	83,3	142,3	175,8	180,4	212,5
Sənaye-istehsal əsas fondlarının mövcudluğu (ilin axırına: balans qiymətləri ilə) mln. manat	83,4	128,0	142,6	152,0	135,6	172,4

2012-ci ildə respublikanın cənub-şərq bölgəsi üzrə sənaye məhsulunun 89,7 faizi Masallı, Lənkəran və Astara rayonlarının payına düşmüşdür. Bölgə sənayesində 2011-ci ildə 4113 nəfər işi çalışdığı halda, 2012-cu ildə bu göstərici 4363 nəfərə bərabər olmuşdur. Həmin ildə bölgə sənayesində orta aylıq əmək haqqı 266,6 manat olmuşdur. Bölgənin emal sənayesinin digər sahələrində yeyinti sənayesi, yüngül sənaye, mebel sənayesi, tikinti materiallarının istehsalı sahələrində qabaqcıl texnologiyaları tətbiq edən yeni müəssisələr qurulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən imzalanan 2016-cı il 13 iyun tarixli “Masallı rayonunda sənaye məhələsinin yaradılması haqqında” Sərəncam bölgənin iqtisadi cəhətdən inkişafına şərait yaratmışdır. Sərəncama uyğun olaraq rayon ərazisində sənaye məhəlləsinin yaradılması məqsədi ilə 10 hektar kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaq sahəsi ayrılmış və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 17 oktyabr 2016-cı il tarixli 5449 nömrəli Sərəncamına əsasən həmin torpaq sahəsinin kateqoriyası

dəyişdirilərək sənaye təyinatlı torpaq kateqoriyasına keçirilmişdir. Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə yaradılan Sənaye məhəlləsi bölgə sənayesinin modernləşdirilməsi, ölkədə qeyri-neft sektorunun inkişafı və regionun sənaye potensialının inkişafı istiqamətində ən uğurlu addımlardan biridir. Burada sahibkarlar öz müəssisəsi üçün infrastrukturun yaradılmasına pul xərcləmir, sahibkar öz texniki avadanlığını icarəyə götürdüyü ərazidə quraşdırmaqla fəaliyyətə başlayır. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən sənaye park və məhəllələrində müxtəlif çeşiddə sənaye məhsulları istehsal edilərək “Made in Azerbaijan” brendi adı ilə yerli və xarici bazara çıxarılmışdır. İlkin olaraq məhəllədə 9 müəssisə fəaliyyətə başlamışdır ki, bu müəssisələrdə 229 nəfərin daimi işlə təmin olunmuşdur. 2016-cı il ərzində Masallı rayonunda faktiki qiymətlərlə sənaye sahəsində 48240,5 min manatlıq və ya əvvəlki ilin müvafiq dövrünün səviyyəsindən 29,1 faiz çox sənaye məhsulu istehsal edilmiş və xidmətlər göstərilmişdir. İstehsalın ümumi həcmində məhsul istehsalının payı 86,7 faiz, xidmətlərinin payı isə 13,3 faiz təşkil etmişdir. Masallı rayonunda 17 hüquqi, 109 fiziki şəxs sənaye məhsullarının istehsalı ilə məşğul olmuşdur [7, s. 21]. Proqramı çərçivəsində respublikanın cənub-şərq bölgəsində sənayeləşmə siyasətinə uyğun olaraq sənaye fəaliyyətinin təşkili istiqamətində əsaslı işlər görülmüşdür. Bölgənin sənayeləşməsində əməkütumlu və texnoloji cəhətdən nisbətən daha sadə sənaye məhsullarının ixracı üstünlük təşkil edir. 2012-ci ilin göstəricilərinə əsasən ölkənin sənaye sektoruna qoyulmuş investisiyanın 44,2 faizi xarici investisiyaların, 55,8 faizi isə daxili investisiyaların payına düşmüş, sənaye üzrə əsas fondların dəyəri 13 faiz artaraq 46,8 milyard manat olmuşdur. 2013-cü ildə bölgənin sənaye müəssisələrin sayı 76, işçilərin sayı 5560 nəfər olmuş, sənaye məhsulunun həcmi qeyri-dövlət sektorunun xüsusi çəkisi 59,9 faiz olmuşdur. Ümumilikdə 2010-2016-cı illərdə bölgənin sənaye istehsalı müəssisələrində artım tempi müşahidə edilmişdir. 2017-ci ilin ilk ayı ərzində Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaiti hesabına Lənkəran rayon üzrə sənaye sahələrinin inkişafı ilə bağlı investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 5 min manat güzəştli kredit vəsait ayrılmışdır [8, s.441]. 2017-ci il sentyabrın 6-da Cəlilabad rayonunda “Avanqard” MMC-tinin dənli və paxlalı bitkilərin təmizlənməsi və qablaşdırılması zavodu istifadəyə verilmişdir. Zavod yerli xammal bazası əsasında fəaliyyət göstərir. Emal kompleksinin müasir standartlara cavab verən taxıl anbarı və dəyirmanı Türkiyə istehsalı olan avadanlıqlarla quraşdırılmışdır. Taxıl anbarının tutumu 10 min ton, müasir dəyirman kompleksinin emal gücü isə saatda 30 tondur [9]. 2017-ci ildə rayonun sənaye müəssisələrində 1174 ton meyvə-tərəvəz konservi, 750 ton çörək, 2301 ton qablaşdırılmış çay, 6,6 ton kərə yağı, 285 ton pendir və kəsmik, 2416 ton süd məhsulu, 156 ton dondurulmuş balıq məhsulu istehsal edilmişdir. Müasir tələblərə cavab verən emal müəssisələrinin yaradılması və istehsalının artması ölkəni xarici idxaldan asılılığını azaldır, keyfiyyətli məhsulla və tələbatın ödənilməsini təmir edir. Lənkəran rayonu sənayesinin əsas hissəsini qida məhsulları istehsalı təşkil edir. Sənayenin bu sahəsi tərəfindən 21621,3 min manatlıq məhsul istehsal edilmişdir ki, bu da bütün emal sənayesi məhsulunun 98,7 faizini təşkil etmişdir. Yeyinti sənayesi məhsulu istehsalı 2016-cı ilə nisbətən 93,2 faiz artmışdır.

Mədəncixarma sahəsində istehsalın həcmi 90,0 min manat olmaqla, ötən ilin müvafiq dövrünün səviyyəsindən 37,3 faiz çox olmuşdur. Bu sahənin əsas məhsulu hesab edilən çınqıl, qum, xırda çay daşı istehsalı 37,7 faiz arataraq 13,1 min ton təşkil etmişdir [4, s. 36]. 2012-2018-ci illərdə Respublikanın cənub-şərq bölgəsi üzrə sənayenin ümumi göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə verilmişdir (bax.cədvəl № 3).

Respublikanın cənub-şərq bölgəsi üzrə 2012-2018-ci illərdə sənayenin ümumi göstəriciləri . Cədvəl № 3

Fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrin sayı	2012-ci il	2013-cü il	2014-cü il	2015-ci il	2016-cı il	2018-ci il
	75	76	77	90	95	96
Sənaye məhsulunun həcmi (müvafiq) ilin qüvvədə olan faktiki qiymətləri ilə	65844	65170	70995	74709	101997	112452
Sənaye məhsulunun həcmi əvvəlki ilə nisbətən, faizlə	138,9	88,2	97,9	96,2	132,7	141,3
Sənaye məhsulunun həcmi qeyri-dövlət sektorunun xüsusi çəkisi, faizlə	58,6	59,9	58,7	60,6	67,4	68,5
İstehsal edilmiş hazır məhsulun ilin axırına qalığı, min manat	4065	4513	2047,8	2922	9027	9565
İşçilərin orta siyahı sayı-cəmi, nəfər	4363	5560	5827	5537	5978	6143
İşçilərin orta aylıq əmək haqqı	266,5	270,5	284,9	319,7	339,3	376,1
Sənaye-istehsal əsas fondlarının mövcudluğu (ilin axırına: balans qiymətləri ilə) mlyn. Manat	180,0	192,4	217,9	225,6	237,4	247,3

2014-cü illə müqayisədə 2016-cı ildə sənaye məhsulunun həcmi 132,7 faiz artmış, sənaye məhsulunun həcmi qeyri-dövlət sektorunun xüsusi çəkisi isə 67,4 faiz olmuşdur. 2017-ci il oktyabrın 31-də Lənkəran İcra hakimiyyətinə ünvanlanmış məktubda “Azərxaçça” ASC-ti “Lənkəran şəhər xaçça istehsalı” emalatxanasının tikintisi üçün dövlət fondunda olan 0,40 hektar torpaq sahəsinin ayrılmasına köməklik göstərilməsi xahiş olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 17 mart tarixli Sərəncamı ilə Lənkəran rayonunda xaçça istehsalı emalatxanasının tikintisi, avadanlıq, dəzgahlarla təchizatı və infrastrukturun yaradılması məqsədiylə “Azərxaçça” ASC-ə 2,0 milyon manat məbləğində maliyyə vəsaiti

ayrılmışdır [1]. 2018-ci il oktyabrın 15-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə “Azərxaçça” ASC-nin Lənkəran filialının açılışı olmuşdur. Burada 43 dəzgahda xalçalar toxunacaq ki, əsasən Astara, Lerik, Lənkəran, Masallı, Yardımlı rayonlarının kəndlərində toxunan orijinal xalça çeşnilərinə üstünlük verilmişdir. Müəssisənin yaradılması bölgədə yüngül sənayenin inkişafı istiqamətində atılan uğurlu addımlardan biridir.

Nəticə

Dövlət Proqramlarının icrası nəticəsində və yerli sahibkarlar tərəfindən emal və yüngül sənaye məhsulları istehsal edən sənaye müəssisələri bölgədə yaradılmışdır. Bölgənin kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə istehsallaşmasına baxmayaraq Lənkəran, Masallı, Astara və Cəlilabad inzibati rayonları ərazisində sənaye məhsulları istehsal edən emal zavodları yaradılmışdır. Bölgə üzrə sənaye məhsulunun həcmi qeyri-dövlət sektorunda xüsusi çəkisi ilbəil artmışdır. Belə ki, 2006-cı ildə bu 50,4 faiz idisə, 2010-cu ildə isə bu rəqəm 56,2 faizə bərabər olmuşdur. Bölgə üzrə bu sahədə işləyən işçilərin orta aylıq əmək haqqı 2005-ci ildə 63,3 manat idisə, bu rəqəm 2010-cı ildə 212,5 manata çatmışdır. 2010-cu ildə respublikanın cənub-şərq bölgəsi üzrə sənaye məhsulunun 89,7 faizi Masallı, Lənkəran və Astara rayonlarının payına düşmüşdür. Bölgə sənayesində 2005-ci ildə 3069 nəfər işi çalışdığı halda, 2010-cu ildə bu göstərici 3895 nəfərə bərabər olmuşdur. 2018-ci ildə bölgə üzrə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrin sayı 96-ya, sənaye məhsulunda qeyri-dövlət sektorunun xüsusi çəkisi 70,9 faiz, hazır məhsul ehtiyatının ilin axırına qalığı 30046,9 min manat olmuşdur. Sənaye müəssisələrində orta aylıq nominal əməkhaqqı 4,7 dəfə artaraq 648,5 manata, o cümlədən qeyri-dövlət bölməsində 753,2 manata çatmış və emal sənayesində 438,5 manat təşkil etmişdir. 2018-ci ildə bölgə üzrə tam gücü ilə işləyən sənaye zavodlarının sayı 21-ə çatmışdır. Bölgədə istehsal olunan yerli sənaye məhsulları xarici bazara çıxarılmışdır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 mart 2018-ci il tarixli “Lənkəran rayonunda xalça istehsalı emalatxanasının tikintisi, təchizatı və infrastrukturunun yaradılması ilə bağlı tədbirlər” haqqında Sərəncamı. https://files.preslib.az/projects/regions/r3/a3_5.pdf
2. Azərbaycan Regionlarında iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafı. (2009). *AMEA İqtisadiyyat İnstitutu*. Bakı, Elm.
3. Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının yanında şura iclasının protokolları (2004-2015-ci illər). Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin Lənkəran filialı, fond 278.
4. Lənkəran rayonunun statistik göstəriciləri (2010-2016). (2017). *Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi*. Lənkəran.

5. Lənkəran İcra Hakimiyyətinin Sosial-məsələlər üzrə şöbəsinin 2005-ci il üçün gördüyü işlər barədə arayışı. *Lənkəran rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi*. 2 s.
6. Məlikov, E. (2020). Azərbaycan Respublikasının Cənub-Şərq bölgəsində yeyinti sənayesinin inkişafı və bu istiqamətdə uğurlu iqtisadi siyasət. *Dövlət İdarəçiliyi jurnalı*, 1 (69), 199 – 205.
7. 2016 – Masallı sosial-iqtisadi inkişaf. (2016). *Masallı rayon icra Hakimiyyəti*. Masallı.
8. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı (2014-2018-ci illər).(2017). *Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Statistik Məcmuə*. Bakı.
9. Regionlarda modern emal kompleksləri genişləndirilir. (2017 6 sentyabr). *Azərbaycan qəzeti*.
10. Telmankənd konserv zavodu müasir tələblərə cavab verən müəssisədir. (2005, 9 sentyabr). *Xalq qəzeti*.

FROM THE HISTORY OF INDUSTRIAL DEVELOPMENT IN THE SOUTHEAST REGION OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN (2003-2018)

Emin Malikov

Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan

The article is devoted to the development of industry in the South-Eastern region of the Republic of Azerbaijan in 2003-2018. The successful economic policy pursued by President Ilham Aliyev has created conditions for the development of industry in the south-eastern region of the country. According to the state programs implemented during this period, new processing plants were established in the region and the development of industries was accelerated. The newly established plants have helped create jobs and improve the social welfare of the population. In the article, the author studies the development of industry in the region using statistical methods. The study concluded that despite the region's agricultural production, processing plants producing industrial products were established in Lankaran, Masalli, Astara and Jalilabad administrative districts. The number of industrial enterprises was 96, the share of non-state sector in industrial output was 70.9%, the balance of finished products at the end of the year was 30046.9 thousand manat.

Key words: Republic of Azerbaijan, South-Eastern region, Lankaran, Masalli, Astara

ИЗ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ЮГО-ВОСТОЧНОГО РЕГИОНА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ (2003-2018 ГГ.)

Эмин Маликов

Лянкяранский государственный университет, Лянкярань, Азербайджан

Статья посвящена развитию промышленности Юго-Восточного региона Азербайджанской Республики в 2003-2018 гг. Успешная экономическая политика, проводимая Президентом Ильхамом Алиевым, создала условия для развития промышленности юго-восточного региона страны. В соответствии с реализуемыми в этот период государственными программами в области

были созданы новые перерабатывающие предприятия и ускорено развитие промышленности. Вновь созданные заводы способствовали созданию рабочих мест и улучшению социального благосостояния населения. В статье автор исследует развитие промышленности региона с помощью статистических методов. В результате исследования сделан вывод о том, что, несмотря на сельскохозяйственное производство в регионе, в Лянкяранском, Масаллинском, Астаринском и Джалилабадском административных районах были созданы перерабатывающие предприятия, производящие промышленную продукцию. Промышленных предприятий было 96, доля негосударственного сектора в промышленном производстве составила 70,9%, остаток готовой продукции на конец года составил 30046,9 тыс. манатов.

Ключевые слова: Азербайджанская Республика, Юго-Восточный регион, Лянкяран, Масаллы, Астара

Daхil oldu: 01.03.2022;

Çара qəbul edildi: 30.05.2022;

Çap edildi: 20.06.2022